

Mäletades Vello Jürnat

Vello Jürna nimeline vokalistide konkurss 22.–27. XI 2022

Ära selle vastu enam huvi tunne, mis käes. Püüa alati uut...
Mõttele ennast ise tuleks ja siis pane puud nii, nagu sa ise tahaksid, kui tuli oleksid...

Anu Raud, „Ükskord isa ütles mulle.” — Jutukogu „Kuue ruuduga aken.” Tallinn: SE&JS, 2022.

Need sõnad Anu Raua jutukogust justkui viitaksid Vello Jürnale, kirgliku leegina põlenud kunstnikule, ja samas neile noortele, kes alles alustavad röömurohket, kuid karisid täis muusikuteekonda.

Minu sügav kummardus Vello Jürna nimelise vokalistide konkursi korraldajatele: Väike-Maarja muusikaseltsile, stuudiole Opera Veto, Vello Jürna perekonnale ja Väike-Maarja vallavalitsusele. Need viisteist noort lauljat, keda võis kolme päeva jooksul kuulata EMTA kammersaalis, on meie laulukultuuri püsimise garantiiks tulevikus. Kuna nüüdseks on Klassikaraadio mitmes saates kõlanud küllalt põhjalikke mõttevahetusi selle konkursi teemal, siis üritan seekord arendada oma mõtteid veidi teistsugusest vaatevinklist.

Seoses võimalusega viibida varajase muusika festivali „Tallinn feat. Reval” raames MUBAs toimunud rahvusvaheliselt tunnustatud muusiku Andrew Lawrence-Kingi meistrkursusel, mille teemaks oli Henry Purcelli ja John Dowlandi loomingu interpretatsioon, sain kinnitust, et käsitletav teema ei puuduta mitte ainult varajase muusika interpreteerimist, vaid hoopis laiemat teemat vokaalkunstis.

Lähenemine sellele muusikale niisuguses võtmes oli noortele hästi informatiivne ja inspireeriv ning näpunäited, mida Lawrence-King jagas, väga lihtsasti mõistetavad. Näiteks: kas laulja tajub kogu oma füüsisega fraasi alustamist ning kuhu ta soovib oma mõtteenergia suunata? Kuidas ja milliste liigutustega saab end aidata, kui ei tea, kus on fraasi n-ö plié ehk rõhk? Kuidas saavutada taanduv lõdvestus? Ja olulisim: kuidas viia kokku sõna ja muusika rõhk konkreetses keeleruumis? Siit

Teater.Muusika.K...

78,79,80,81,82

Teater Vanemuine
Rahvusooper Estonia
Teater

kasvab välja ka tähtsaim küsimus fraseerimise puhul: kui oluliseks peab laulja keelemuusikat?

Veel ühte huvitavat asja pani Lawrence-King noortele südamele. Kuna näiteks Purcelli-aegne muusika baseerub ajalooliselt itaalia ja prantsuse ning alles seejärel iiri-šoti juurtel, on tähtis õppida keeli, vähemalt sellisel määral, et põhjalikult aru saada, millest sa laulad ja kuidas süvenemine viib interpreteeritava materjali paremini kuulajani.

Miks ma võtsin üles selle teema seoses Vello Jürna konkursiga? Meie väikese rahva seast on viimaste aastate jooksul esile kerkinud uskumatult palju mitte ainult kaunite häältega (sest neid on siin ennegi olnud), vaid just haritud lauljaid. See annab tuleviku osas suurt lootust, kuid tekitab vahel ka probleeme. Asjaolu, et piirid on valla ja pürgijatele enesetäiendamiseks kõik maailmajaod avatud, paistis ka sellel konkursil selgelt silma. Ka konkursi finaalist välja jäänute hulgas oli paljutöotavaid esinejaid, näiteks bass Tambet Kikas, kes on õppinud aastail 2016–2020 Šoti Kuninglikus Konservatooriumis, bariton Brett Puusild, kes on alles 21-aastane ja õpib alates aastast 2021 Salzburgi Mozarteumi Ülikoolis, samuti metsosopran Keiti Strömqvist, kes on õppinud aastatel 2016–2019 Taani Kuninglikus Muusikaakadeemias, finalist Kadi Jürgens, kes õppis aastail 2018–2019 Antwerpeni Kuninglikus Konservatooriumis ja täiendas end 2019–2021 Genti Rahvusvahelises Ooperiakadeemias, Rael Rent, kes õppis aastail 2018–2021 Šoti Kuninglikus Konservatooriumis ja on aastast 2021 Walesi Kuningliku Muusika- ja Draamakolledži David Seligmani ooperikoolis magistriõppes ning on enne seda teinud H. Elleri nimelise Tartu Muusikakooli kõrvalt aastatel 2015–2021 läbi ka Tartu Ülikooli kirjanduse ja kultuuriteaduse bakalaureuseõppe.

Kuna ma kuulasin ära tervikuna konkursi I vooru EMTA kammersaalis, siis sain vist adekvaatse pildi osavõtjate häälte tämbraalsetest omadustest ja lennukusest ning lauljate oskusest kohaneda ruumi akustikaga. Nii mõnegi esineja puhul ilmnesid puudujäägid valdkonnas, millest eespool juttu oli, ning neil ei õnnestunud ka järgmisse vooru edasi pääseda. Ma ei kipu vaidlustama žürii otsuseid, sest need on end omal alal tõestanud professionaalide arvamused ning ilmselt kõikidest võimalikest

lähtepunktidest lähtuvalt ka õiglased.

Kuna olen ka ise kammerlauluga lähedalt kokku puutunud, huvitas mind esineja oskus kasutada oma häält mitte eesmärgina omaette, vaid vahendina sõnumi edastamiseks. Üks äärmiselt oluline faktor tagas paljude osalejate edukuse, nimelt väga kõrge kvalifikatsiooniga pianist-kontsertmeister: meie areaalis kindlasti Ave Wagner (EMTA ja [RO Estonia](#)), kes saatis II preemia saanud Kadri Kõrvekit, I preemia pälvinud Yixuan Wangi ja Brett Pruunsilda; Auli Teppo ([RO Estonia](#)), kes saatis III preemia laureaati Annabel Soodet, finalist Brigitta Listrat ja finaali mitte jõudnud Tambet Kikast; ning järgmisest hooajast Viini Riigiooperisse tööle siirduv pianist Hans-Otto Ehrström või Hein Botenberg Genti Rahvusvahelisest Ooperiakadeemiast. Kogemus, mille osaliseks noored koos selliste muusikutega esinedes said, peaks kõiki innustama edaspidi vaid sellisel tasemel koosmusitseerimisele.

Finaali esimene esineja oli erakordse bassihäälega Kristjan Häggblom (ooperistuudio Opera Veto eriauhind: ühe ooperi originaalklaviiri soetamine ja osalemine solistina Opera Veto ooperiproduksioonis G. C. Menotti „Amahl ja öised külalised“; eriauhind: pääs Mirjam Helini nimelisele ooperilauljate konkursile Helsingis 3.–12. VI 2024, kus on võimalus kuulata vahekonkursse, meistiklasse ja lõppkontserti, ning žüriiliikme Gundula Hintzi eriauhind: viiepäevane meistikursus Berliinis). See kõigest 21-aastane noormees, kellele loodus on kinkinud värvika ja mahuka bassihääle, on algaja vokalist, kellel kõik on alles ees. Samas oli ta tabanud pianist Hans-Otto Ehrströmi toetusel I voorus suurepäraselt Schuberti laulu „Gruppe aus dem Tartarus“ („Tartaruse grupp“, Schilleri tekstile) ja III voorus Schuberti laulu „Grenze der Menschenheit“ („Inimliku piirid“, Goethe sõnadele) olemust. Iga sõna kõlas selgelt ja mõte jõudis kuulajani. Tabatud oli ka Eduard Tubina laulu „Drengi laul jääliustikul“ (Johannes V. Jensen'i sõnadele) põhiidee. Selles, Tubina varasesse loomeperioodi jäävas teoses on juba aimata looja helikeele omanäolisust. Laulu tekst on võetud taani kirjaniku Jensen'i raamatust „Jääliustik: müüdid jääajast ja esimesest inimesest“, mis räägib ühe põhjamaise rahva võitlusest oma eksistentsi eest. See teema oli autorile väga südamelähedane. Tubin on teinud laulule ka orkestriseade, selle

esiettekanne toimus Vanemuise kontserdisaalis 1934. aastal Olav Rootsi dirigeerimisel, solistiks võimsa bassihäälega laulja Arno Niitof. Ilmselgelt on see laul mõeldud esitamiseks bassihäälele. On väga tore, et Kristjan Häggblomile antakse võimalus osaleda Berliinis toimuval meistrkursusel ja vabakuulajana Helini-nimelisel konkursil. See, et sihipärase töökuse ja pühendumusega on võimalik ka näiteks Saaremaal sündinud muusikul jõuda METi ja La Scala lavadele, peaks olema võimas stiimul!

Kadri Kõrvek (II preemia) on juba saanud end tõestada kaalukates rollides meie mõlema ooperiteatri laval: RO Estonia „Krahv Luxemburg” (Juliette Vermont), „Lõbus lesk” (Valencienne), „Figaro pulm” (Susanna), „Võlufloöt” (1. daam) ja „Orpheus põrgus” (Diana), Vanemuise laval ooperis „Carmen” (Micaëla). Nii noore laulja puhul on see edukas start. Konkursil olid need kogemused suureks eeliseks nii mõnegi teise osaleja ees. Tema enesekindlus, mis baseerub stabiilsel vokaliseerimisel, on sarmikas. Küll aga ootaks rohkem sisemist põlemist ning vähem välist lähenemist esitavale, nagu eeldab Ester Mägi „Kuis võiksin magada” (Marie Underi sõnadele).

Brigitta Listra pani ennast kuulama esimestest fraasidest alates I voorus kõlanud Isabella aariaga „Cruda sorte” Rossini ooperist „Itaallanna Alžiiris”. Ootas tema III vooru Brahmsi laulu „Von ewiger Liebe” („Igavesest armastusest”, J. Wenzigi sõnadele) tsüklist „Neli laulu” op. 43 suure huviga ega pidanud pettuma. Brahmsi lõputult voogav fraas kulges ühtlase kõlaga ja igas sõnas peituv mõte toodi kuulajani. Listra musitseeris kontsentreeritult ning kõik Brahmsi pp-d ja ff-d kõlasid loogiliselt. Lisaksin siia Brahmsi kaasaegsete täheldatu: „Johannes Brahms ei ole kasutanud lauljaid saates pedaali ega soovinud laulja omapoolset inspiratsiooni fraasidevahelistes pausides.” See on mõtlemapanev fakt ja on tore, kui sellesse süvenetakse.

Kadi Jürgens (III preemia) kui interpreet oli minu jaoks konkursi huvitavaim muusik. See, et ta suudab pakkuda igas loos väga selgelt kuulajale nii inglise (Lucretia retsitatiiv ja aaria „Give him this orchid... Flowers bring to every year” Britteni ooperist „Lucretia röövimine”), rootsi (J. Sibeliusi „Var det en dröm?” J. J. Weckseli sõnadele tsüklist „Viis laulu”, op. 37, nr 4), prantsuse

(Charlotte'i kirjade aaria „Werther! Werther!” J. Massenet' ooperist „Werther”), saksa (Octaviani aaria „Wie du warst!” R. Straussi ooperist „Roosikavalier”) kui oma emakeeles (Liis Jürgensi „Mu tuba täis on väikeseid ingleid” H. Runneli sõnadele) mõtestatud, sügavuti läbi tunnetatud muusikat, seda kõike hea koolitusega häälega kõlama pannes, valmistab suurt rõõmu. Rääkimata tema äärmiselt vabast esinemisest laval. Il voores kõlanud Liis Jürgensi laul „Mu tuba täis on väikeseid ingleid” andis kuulajale edasi kõik emotsioonid, mis sisalduvad Runneli luuletekstis. See teos kuulub minu meelest meie praeguse vokaalloomingu paremiku hulka. Ja ei saa märkimata jätta, et kogu Jürgensi kava oli esitatud märkimisväärselt heas koosluses pianist Hein Botenbergiga.

Yixijan Wang (I preemia) kui konkursi ainuke tenor pärjati rohkete preemiatega. Ja seda kahtlemata teenitult. Tema puhas, hästi fokuseeritud hääl, loomulik ja võluv musitseerimine lausa paitas kõrva. Vabalt kõlav Mozarti don Ottavio aaria ooperist „Don Giovanni” tõi kuulajani Mozarti muusikale iseloomuliku fraasihinguse. Ja kui uskumatult heas ja selges eesti keeles kõlas Tiit Kuusiku omal ajal tuntuks lauldud, Villem Reimani seatud rahvalik „Tiideratas, taaderatas”. See oli heaks vastuväiteks neile, kes arvavad, et eesti keelt ei ole võimalik isegi 40–50 aastaga selgeks saada! Loodame, et „Promfestil” osalemise õigus teda edaspidigi innustab.

Annabel Soode (III preemia) on 18-aastane VHK gümnasist, noorim sellel konkursil. Loodus on andnud talle särava, hea diapasoniga hääle. Rõõmu valmistab tema haritus ja avar silmaring. Mis saab tema häälest tulevikus, on tema enda ja ta juhendajate kättes. Tema kava koosnes mõtteainet pakkuvalt nii kõrge ja küpse soprani kui veelgi suuremat küpsust nõudvast metsosoprani repertuaarist. Viimasega seoses pühendaksin mõned mõtted Hugo Wolfi lied'ile „Kennst du das Land” („Kas tunned maad”). Goethe romaanist „Wilhelm Meisteri õpiaastad” pärit 15-aastane Mignon on köitnud ligi kümme heliloojat, alates 19. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi esimese pooleni. Kui enamus heliloojatest on säilitanud selle fantaasiate kütkest uneleva ja armunud teismelise neiu tunnete lapseliku siiruse, siis Ferenc Liszt, eriti aga Hugo Wolf on lisanud Mignonile kirgliku küpse naise möllavate emotsioonide värvid. Wolfi helikeel on täis

pingsat dramatismi, põhihelistik puudub, vokaalpartii ulatus on kaks oktavat ja pianisti partii viis oktavat. Wolf on kolmele tsükliks koondatud „Mignoni laulule” teinud ka orkestriseaded, mistõttu on pianistil keerukas ülesanne selles muutuvast dünaamikamärkide pp ja ff mängudes peamist liini hoida. Pianist Auli Teppo tuli tänu oma erksale musikaalsusele sellest katsumusest auga välja. Muusikateadlased on näinud Wolfi helikeeles juba teesillutust Schönbergile ja Webernile. See laul esitab väga kõrged nõudmised ka küpsele interpreedile. On ilmselge, et nii haritud noor inimene nagu Annabel Soode soovis pureda läbi ka Wagneri „Wesendoncki laulude” kirglikust tundetulvast, sest on ju Wagner nimetanud oma laulu „Träume” („Unelmad”) stuudiumiks ooperi „Tristan ja Isolde” jumalikule Isolde elust lahkumise stseenile. Jääb vaid soovida anderikkale muusikule (on ta ju ka tubli violamängija) tuult tiibadesse.

Rael Rent pani kõrvu kikitama juba I voorus Polina aariaga Tšaikovski ooperist „Padaemand”. Üle hulga aja kõlas saalis tõeline metsosopran, sealjuures väga hea keelemuusika valdamisega, seda nii vene, prantsuse, itaalia kui eesti keeles. Tema hääles olid leitud värvid vastavalt stiilile: Tšaikovski laulmisel nii vajalik, vene muusikale omane vokaalide siduv voog, Fauré muusikas melanhoolia. Uskumatult liigutav oli sisusse tungiv ja tänasel päeval nii valusalt kõlav Ester Mägi „Puust palitu” (Betti Alveri sõnadele) ning kahjuks praegu nii harva esitatav Edvard Griegi imelist optimismi sisendav „Ein Traum” („Unelm”, F. M. von Bodenstedti sõnadele).

Edukaid otsinguid kõigile osalejatele!

Konkursi finalistid: Kristjan Häggblom, Brigitta Listra, Brett Pruunsild, Kadri Kõrvek (II koht), Yixuan Wang (I koht), Kadi Jürgens (III koht), Annabel Soode (III koht) ja Rael Rent.

TIIU LEVALD